

захисних споруд цивільного захисту, якщо це призвело до загибелі людини або інших тяжких наслідків, та диференціації покарання залежно від конкретних обставин справи. Тому ми змушені констатувати, що внесення Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо запровадження відповідальності за порушення вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту» від 09.01.2025 р. до положень КК статті 270-2, незважаючи на задекларовану суспільно корисну мету, спричинить конкуренцію кримінально-правовим нормам, проте аж ніяк не полегшить роботу правозахисних органів при кваліфікації та відмежуванні вказаних кримінально протиправних діянь.

Лілія МЕЖЕВСЬКА
заступник директора ННІ
права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
(м. Дніпро, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-7413-949X>

ВІДМІННІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ВІЙСЬКОВІ ТА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Збройна агресія російської федерації проти України розпочалася у 2014 році, а 24 лютого 2022 року почалося повномасштабне вторгнення. За цей час російськими окупантами було скоєно величезну кількість воєнних злочинів проти України та її народу.

Найбільш поширені воєнні злочини, які скоєні на території України окупантами, несли наступний характер: *умисні вбивства цивільного населення* (російські військові обстрілювали житлові райони міст та селищ, вбиваючи тисячі мирних жителів, серед яких були діти); *катування та нелюдське поводження* (російські окупанти катували українських військовополонених та цивільних заручників, піддаючи їх жорстоким знущанням та тортурам); *зґвалтування та сексуальне насильство* (російські військові неодноразово ґвалтували жінок, дівчат та навіть дітей на окупованих територіях); *руйнування цивільної інфраструктури* (російські окупанти знищують лікарні, школи, дитячі садки, житлові будинки та інші об'єкти цивільної інфраструктури, що є грубим порушенням міжнародного гуманітарного права); *депортація населення* (російські окупанти незаконно вивозять українських громадян, зокрема дітей, на територію росії); *використання забороненої зброї* (російські військові використовують касетні бомби, фосфорні боеприпаси та інші види забороненої зброї, що призводить до численних жертв серед цивільного населення).

Цей список далеко не повний, і щодня стають відомі все нові факти про воєнні злочини, скоєні російськими окупантами в Україні.

З вищевикладеного слід взяти до уваги, що військові злочини та воєнні злочини – це два різні поняття, хоча вони можуть бути пов'язані між собою.

Військові злочини – це злочини, які вчиняються військовослужбовцями проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби. Вони можуть стосуватися порушення військової дисципліни, зловживання службовим становищем, перевищення повноважень тощо. Такі злочини можуть бути вчинені як під час воєнних дій, так і в мирний час.

Воєнні злочини – це грубі порушення міжнародного гуманітарного права, які вчиняються під час збройних конфліктів. Вони спрямовані проти цивільного населення, військовополонених, поранених та інших осіб, які не беруть участі у бойових діях. До воєнних злочинів належать, зокрема, умисне вбивство, катування, зґвалтування, насильницьке переміщення населення, знищення культурних цінностей тощо.

Основна відмінність між цими поняттями полягає в тому, що військові злочини стосуються внутрішнього порядку військової служби, тоді як воєнні злочини є серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів.

Важливо зазначити, що відповідальність за вчинення військових та воєнних злочинів передбачена як національним законодавством, так і міжнародним правом.

Ознаки воєнних злочинів:

- Міжнародний характер: воєнні злочини є грубими порушеннями міжнародного гуманітарного права, які закріплені в міжнародних договорах та звичаєвому праві;
- Збройний конфлікт: воєнні злочини вчиняються під час міжнародних або внутрішніх збройних конфліктів;
- Систематичність або масштабність: воєнні злочини можуть бути окремими актами або частиною широкомасштабної чи систематичної практики;
- Спрямованість проти захищених осіб: воєнні злочини спрямовані проти цивільного населення, військовополонених, поранених та інших осіб, які не беруть участі у бойових діях;
- Умисел: воєнні злочини вчиняються умисно, тобто з усвідомленням характеру своїх дій та їх наслідків.

Види воєнних злочинів:

- Злочини проти людяності: широкомасштабні або систематичні напади на цивільне населення, зокрема вбивства, катування, зґвалтування, насильницьке переміщення, рабство, апартеїд тощо;
- Серйозні порушення Женевських конвенцій: умисне вбивство, катування або нелюдське поводження, умисне заподіяння тяжких страждань або серйозного uszkodження тіла чи здоров'я, незаконне та свавільне руйнування або присвоєння майна, примус військовополоненого служити у збройних силах ворога, умисне позбавлення військовополоненого права на справедливий суд тощо;
- Інші воєнні злочини: напади на цивільне населення або окремих цивільних осіб, напади на цивільні об'єкти, використання забороненої зброї, віроломство, мародерство тощо.

Відповідальність за воєнні злочини:

Особи, які вчинили воєнні злочини, а також ті, хто віддавав накази про їх вчинення або сприяли їх вчиненню, несуть кримінальну відповідальність.

Міжнародний кримінальний суд має юрисдикцію щодо переслідування осіб, обвинувачених у вчиненні воєнних злочинів.

Військові злочини – це злочини, які вчиняються військовослужбовцями проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби. Вони можуть стосуватися порушення військової дисципліни, зловживання службовим становищем, перевищення повноважень тощо. Такі злочини можуть бути вчинені як під час воєнних дій, так і в мирний час.

Ознаки військових злочинів:

- *Суб'єкт:* військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів;
- *Об'єкт:* встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби;
- *Форми:* порушення військової дисципліни, зловживання службовим становищем, перевищення повноважень, невиконання наказу, дезертирство тощо;
- *Наслідки:* можуть бути різними – від дисциплінарних стягнень до кримінальної відповідальності.

Види військових злочинів:

- Злочини проти порядку підлеглості та військової честі: непокоря, невиконання наказу, образа військовослужбовця, порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями тощо;
- Злочини проти проходження військової служби: ухилення від військової служби, дезертирство, самовільне залишення частини, втрата військового квитка тощо;
- Злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження: розкрадання військового майна, його пошкодження або знищення, недбале зберігання тощо;
- Злочини проти порядку експлуатації військової техніки: порушення правил експлуатації, що спричинило аварію або катастрофу, тощо.

Відповідальність за військові злочини:

Військовослужбовці, які вчинили військові злочини, несуть відповідальність згідно із законодавством України. Залежно від тяжкості злочину, може бути застосовано дисциплінарне стягнення, адміністративне покарання або кримінальне покарання.

Важливо зазначити, що деякі військові злочини, такі як мародерство, насильство над цивільним населенням, можуть також кваліфікуватися як воєнні злочини, якщо вони вчинені під

час збройного конфлікту.

Військові злочини регулюються як міжнародним, так і національним законодавством.

Міжнародне право:

- Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них встановлюють стандарти гуманного поводження під час збройних конфліктів та забороняють певні дії, які вважаються воєнними злочинами;

- Римський статут Міжнародного кримінального суду визначає юрисдикцію Суду щодо переслідування осіб, обвинувачених у вчиненні воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду.

Національне законодавство України:

- Кримінальний кодекс України містить розділ XVI «Кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби», який встановлює відповідальність за військові злочини.

- Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» регулює порядок проходження військової служби та встановлює обов'язки військовослужбовців.

- Закон України «Про оборону України» визначає основи організації оборони держави та повноваження органів державної влади у цій сфері.

Важливо зазначити, що деякі військові злочини, такі як мародерство, насильство над цивільним населенням, можуть також кваліфікуватися як воєнні злочини, якщо вони вчинені під час збройного конфлікту.

Всі особи, винні у скоєнні воєнних злочинів, будуть притягнуті до відповідальності. Україна та міжнародні організації проводять ретельне розслідування кожного випадку воєнного злочину, щоб забезпечити справедливість для постраждалих та покарати винних.

Особи, які вчинили військові злочини, несуть відповідальність згідно із законодавством України. Залежно від тяжкості злочину може бути застосовано дисциплінарне стягнення, адміністративне покарання або кримінальне покарання.

Отже, для реалізації на практиці положень Конституції України щодо захисту прав, законних інтересів людини і громадянина, а також вектор спрямованості вступу до Європейського Союзу слід переглянути відповідне військове законодавство та удосконалити його.

1. Міжнародне право /А. О. Гачкевич // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс] /Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018.

2. Кримінальний кодекс України.

3. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу».

4. Закон України «Про оборону України».

Тетяна ОРЛОВА

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна), кандидат юридичних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-7635-1160>

Ілля ВОЛОБУС

студент навчальної групи 01-22-04 факультету прокуратури Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого (м. Харків, Україна)

<https://orcid.org/0009-0008-2607-0548>

ПРО СУТНІСТЬ ПЕДОФІЛІЇ ТА ТИПОВІ ОЗНАКИ ПОВЕДІНКИ ОСІБ ІЗ ТАКИМИ РОЗЛАДАМИ

Українське суспільство переживає наразі вкрай важкі часи. Збройна агресія Російської Федерації принесла біль і жакіття до кожної родини. Багато українців були вимушені залишити свої оселі та виїхати за кордон. У зв'язку із руйнуванням та банкрутством підприємств значна частина населення втратила можливість достойного заробітку. Часто наодинці у вирішенні соціально-побутових проблем залишаються літні люди, жінки з